

Financijski klub

Analiza financijskih izvještaja

**MANIPULIRANJE FINANCIJSKIM IZVJEŠTAJIMA,
PRIJEVARE I POGREŠKE**

Istraživački rad

Kristina Meštrov

kmestro5@gmail.com

Ključne riječi: prijevare, pogreške, motivi i ciljevi prijevare, primjeri prijevara

Zagreb, veljača 2009. godine

UVOD

Pri analizi financijskih izvještaja najviše pažnje trebalo bi se posvetiti prijevarama i pogreškama u financijskim izvještajima, pošto su prijevare i pogreške najpoznatiji načini manipulacije financijskim izvještajima.

Riječ manipulacija¹ dolazi od latinske riječi „manus“ i znači „ruka“.

Manipulacija se izvorno prevodi kao rukovanje, baratanje, postupak.

U prenesenom značenju definira se kao vješto varanje, pravljenje smicalica, izvođenje podvala, spletkarenje.

Financijski izvještaji² predstavljaju završnu fazu računovodstvenog procesa i pojavljuju se kao nosioci računovodstvenih informacija.

Temeljni ciljevi financijskog izvještavanja jesu informiranje zainteresiranih korisnika o financijskom položaju poduzeća i o uspješnosti poslovanja, kako bi korisnici mogli donijeti racionalne poslovne odluke.

Financijski izvještaji obuhvaćaju pet osnovnih izvještaja:

1. Bilanca
2. Račun dobiti i gubitka
3. Izvještaj o novčanom toku
4. Izvještaj o promjenama vlasničke glavnice
5. Bilješke uz financijske izvještaje

1. Bilanca³ je sistematiziran prikaz stanja imovine, obveza i kapitala u određenom vremenskom trenutku, te predstavlja izvještaj o financijskom položaju određenog poduzeća.

2. Račun dobiti i gubitka⁴ prikazuje aktivnosti poduzeća u određenom razdoblju, odnosno koliko je prihoda i rashoda ostvareno u određenom vremenu, te koliko je ostvarena dobit ili gubitak. Račun dobiti i gubitka predstavlja izvještaj o uspješnosti poslovanja.

3. Izvještaj o novčanom toku⁵ prikazuje izvore pribavljanja i način uporabe novca.

4. Izvještaj o promjenama vlasničke glavnice⁶ pokazuje promjene koje su se dogodile na glavnici između dva obračunska razdoblja.

¹ Klaić B. : Rječnik stranih riječi, Nakladni zavod matice Hrvatske, 1987., Zagreb, str. 843.

² Žager K. i dr.: Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb, 2008., str. 52.

³ Ibid str. 53.

⁴ Ibid str. 67.

⁵ Ibid str. 81.

⁶ Ibid str. 87.

5. Bilješke uz financijske izvještaje⁷ dodatno pojašnjavaju strukturu, vrijednosti i obilježja nekih pozicija u temeljnim financijskim izvještajima.

Manipulacija financijskim izvještajima najvećim se dijelom odnosi na prijevare, koje se razlikuju od pogrešaka prema stupnju namjere.

PRIJEVARE

Izraz „prijevara“ odnosi se na namjernu radnju stjecanja nepravedne ili nezakonite koristi varanjem.⁸

Prijevara je stoga smišljeni čin koji se ne događa slučajno.

Primjeri prijevara su:

- falsificiranje knjiženja
- falsificiranje isprava
- knjiženje transakcija koje se nisu dogodile
- namjerno pogrešno primjenjivanje računovodstvenih politika.⁹

Prijevarama se postiže namjerno pogrešan iskaz, koji ne odgovara realnosti, te se na taj način manipulira financijskim izvještajima. Uvidom u financijske izvještaje korisnici dobivaju nerealne i neobjektivne informacije.

POGREŠKE

Izraz „pogreška“ predstavlja nenamjerne propuste.¹⁰

Pogreška je stoga čin koji nije smišljen i događa se slučajno.

Primjeri pogrešaka su:

- matematička pogreška
- tiskarska pogreška
- pogrešno interpretiranje činjenica
- nenamjerno pogrešno primjenjivanje računovodstvenih politika i/ili načela.¹¹

Pogreškama se postiže nenamjerno pogrešan iskaz.

⁷ Ibid str. 89.

⁸ Međunarodni revizijski standardi: MrevS 240: Revizorova odgovornost da u reviziji financijskih izvještaja razmotri prijevare i pogreške; Hrvatska revizorska komora, prijevod s engleskog jezika, Zagreb, 2007.

⁹ Tušek B, Žager L. : Uloga revizora u sprječavanju pogreške i prijevara, Revizija, HUR, god.12, ožujak 2004., broj 3, str. 178.

¹⁰ Međunarodni revizijski standardi, op. cit.

¹¹ Tušek B., Žager L.: op. cit. , str. 180.

TKO PROVODI PRIJEVARU?

U najužem smislu pod manipuliranje financijskim izvještajima podrazumijevaju se prijevare, koje se provode namjerno, s ciljem prikaza nerealnog stanja i neobjektivnih činjenica.

Prijevaru mogu provoditi jedna ili više osoba iz menadžmenta i/ili nadzornog odbora, te zaposlenici. Sukladno navedenom, dijele se u dvije skupine: ukoliko su u prijevaru uključeni jedan ili više članova menadžmenta i/ili nadzornog odbora radi se o prijevari menadžmenta, a ako su u prijevaru uključeni samo zaposlenici radi se o prijevari zaposlenika.

U oba slučaja može postojati povezanost sa trećim osobama izvan poslovnog subjekta.¹²

MOTIVI I CILJEVI PRIJEVARE

Postoje tri osnovna motiva za prijevaru kojima se nastoje postići određeni ciljevi¹³:

1. Podcjenjivanje rezultata financijske godine, s ciljevima kao što su primjerice: smanjenje osnovice poreza na dobit, zadržavanje isplate dividende i sličnim ciljevima.

2. Precjenjivanje rezultata financijske godine s ciljevima kao što su primjerice: stvaranje slike uspješnosti zbog kredibiliteta, isplate dividende i ostali slični ciljevi.

3. Pronevjera s ciljem protupravnog prisvajanja imovine.

Prva dva motiva svode se na pojam prijevarnog financijskog izvještavanja.

Prema praksi revizora u Republici Hrvatskoj najčešći motivi prijevare, a time i manipuliranja financijskim izvještajima, su: precjenjivanje rezultata financijske godine i pronevjera.

Navedeni motivi i ciljevi evidentni su i iz slijedeće tablice:

¹² Bešvir, B.: Otkrivanje prijevara i pogrešaka u postupku revizije financijskih izvještaja, Računovodstvo, revizija i financije, RRIF, Zagreb, god.: 17, listopad 2007. , broj 10, str. 91

¹³ Ibid str. 96.

TABLICA 1. Motivi i ciljevi prijevare

Prijevarno financijsko izvještavanje	MOTIVI	CILJEVI
	1. Podcjenjivanje rezultata financijske godine	1. Smanjenje osnovice poreza na dobit, zadržavanje isplate dividende...
	2. Precjenjivanje rezultata financijske godine	2. Stvaranje slike uspješnosti zbog kredibiliteta, isplate dividende...
	3. Pronevjera	3. Protupravno prisvajanje imovine

Izvor: Bešvir, B.: Otkrivanje prijevare i pogrešaka u postupku revizije financijskih izvještaja, Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb, godina: 17, listopad 2007., broj 10, str. 96.-97., obradio autor

PRIMJERI PRIJEVARA

U posljednjih nekoliko godina svjedoci smo brojnih prijevare globalno poznatih korporacija širom svijeta.

Jedan od najpoznatijih primjera prijevare menadžmenta je primjer utemeljitelja i bivšeg predsjednika posrnulog konglomerata „Daewoo-a“; Kim Woo Choonga, koji je zbog pronevjere i raznih računovodstvenih prijevare osuđen na 8,5 godina zatvora, te mora vratiti cca. 19 milijardi američkih dolara i platiti kaznu od oko 10.700\$.

Dug koji je Choong ostavio iza sebe iznosio je cca. 80 milijardi američkih dolara, što je četiri puta veća svota od one koju on mora vratiti.

Najbolji primjer prijevare zaposlenika, koji je punio naslovnice u 2007. godini, je primjer malverzacija dionica francuskog brokera Jeromea Kerviel, koji je na ovaj način prouzročio gubitak navedenoj banci u iznosu od cca. 5 milijardi eura, a u zatvoru bi trebao biti najmanje 5 godina.

ZAKLJUČAK

Pogreške su slučajno pogrešan iskaz, dok su prijevare puno učestalije, te predstavljaju namjerno pogrešan iskaz.

U najužem smislu, manipuliranje financijskim izvještajima obuhvaća prijevare, koje su učinjene svjesno i namjerno, za razliku od pogrešaka koje su rezultat određene slučajnosti, bilo tehničke, matematičke ili neke treće, a učinjene nesvjesno i bez namjere.

Pogreške i prijevare razlikuju se ponajviše, sukladno navedenom, u stupnju namjere.

Kada se govori o prijevari, najčešće se misli na prijevaru menadžmenta, preciznije; prijevaru koju provode osobe iz menadžmenta i/ili nadzornog odbora, dok su rjeđe prijevare zaposlenika, koju provode samo zaposlenici.

Prijevarama se, prema iskustvima revizora u Republici Hrvatskoj, u najčešćoj mjeri zapravo nastoji stvoriti sliku uspješnosti organizacije, kroz precjenjivanje rezultata financijske godine, zatim one služe za protupravno prisvajanje imovine, putem pronevjere, a u najmanjoj mjeri se njima želi smanjiti osnovica za plaćanje poreza na dobit, putem podcjenjivanja rezultata financijske godine.

U svijetu se danas sve više susrećemo sa različitim primjerima prijevara brojnih globalno poznatih korporacija.

Radi zaštite svojih, ali i interesa korisnika financijskih izvještaja, menadžment poduzeća trebao bi provoditi niz kontrolnih postupaka koji bi spriječili svaki pokušaj pogreške i/ili prijevare.

POPIS LITERATURE:

Knjige:

Žager K. i dr.: Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb, 2008., str. 52.

Zakoni i propisi:

Međunarodni revizijski standardi, Hrvatska revizorska komora, Zagreb, 2007.

Članci, rasprave iz časopisa:

Bešvir, B.: Otkrivanje prijevara i pogrešaka u postupku revizije financijskih izvještaja, Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb, god.: 17, listopad 2007.

Tušek B, Žager L. : Uloga revizora u sprječavanju pogreške i prijevare, Revizija, HUR, god.12, ožujak 2004.

Riječnici:

Klaić B. : Rječnik stranih riječi, Nakladni zavod matice Hrvatske, Zagreb, 1987.

POPIS TABLICA:

STRANICA

TABLICA 1. Motivi i ciljevi prijevare

5